

Piotr SZUKALSKI

Różnica wieku nowożeńców w Polsce

Wiek nowożeńców rzadko pojawia się w analizach demograficznych. Większość współczesnych opracowań wspomina o jego podwyższaniu się i stałej różnicy wieku między nupturientami obu płci, przy czym uwaga autorów skierowana jest zazwyczaj na pierwszą prawidłowość. Szukając w polskiej literaturze opracowania dotyczącego drugiego wątku, znaleźć można tylko wzmiankę w opracowaniu Rosseta (1975), w którym podkreślił stałość występujących różnic. Warto zatem przyrzeć się charakterystyce doboru małżeńskiego według wieku. Przejawia się ona w dwóch prawidłowościach.

Pierwsza z nich mówi, że — poszukując partnera — kobiety preferują starszych od siebie mężczyzn, natomiast mężczyźni — młodsze od siebie kobiety. Prawidłowość ta wyjaśniana jest przez antropologów następująco: im wyższy wiek mężczyzny, tym ma on większe zasoby ułatwiające wychowanie potomstwa oraz wyższa jest jego „stabilność”, wierność, jak i prawdopodobieństwo, że nie wycofa się z opieki nad swoim dzieckiem. Z kolei upodobanie mężczyzn do młodszych kobiet wynika z banalnej konstatacji, że młodość obdarzona jest większą witalnością, a zatem młodsza kobieta z większym prawdopodobieństwem zajdzie w ciążę, przeżyje poród i pierwsze lata wychowywania potomstwa.

Druga prawidłowość — zauważana zwłaszcza w czasach nam bliższych — mówi o dążeniu do homogamii, związku charakteryzującego się jednorodnością najważniejszych cech osób je tworzących, a zatem poszukiwaniu życiowego partnera wśród osób w zbliżonym wieku (z różnicami do kilku lat).

W każdej epoce historycznej, jeśli brak jest aranżowania związków przez rodzinę lub upoważnione do tego osoby (i jeśli głównym celem nie są korzyści majątkowe), przyszli nowożeńcy chętniej lokują swe uczucia wśród rówieśników lub osób niewiele różniących się od nich wiekiem. Ostatnie dekady umacniają tę tendencję — z jednej strony poprzez odejście od „swatania” małżeństw, z drugiej strony poprzez dłuższy pobyt w systemie szkolnym i grupach rówieśniczych¹. W efekcie zmniejsza się zróżnicowanie wieku nupturientów, choć

---

¹ We Francji zaobserwowano, że osoby składające przysięgę małżeńską przed zakończeniem pobierania nauki najczęściej wybierają rówieśników (różnica wieku od -1 do +1 roku), zaś generalnie im wyższy poziom wykształcenia jednostki, tym mniejsza różnica wieku między nupturientami (Vanderschelden, 2006).

dotyczy to tylko osób zawierających pierwsze małżeństwa — panien i kawalerów (Vanderschelden, 2006; Wilson, Smallwood, 2008).

Jednakże poza wspomnianym czynnikiem znaleźć można i inne o odmiennym działaniu. Widoczny w ostatnich dekadach w krajach rozwiniętych wzrost częstości małżeństw powtórnych — wynikający z akceptacji ponownych związków małżeńskich po rozwodzie — pociąga za sobą wzrost różnic wieku między nupturientami. W literaturze przedmiotu podkreśla się, że w przypadku małżeństw powtórnych występuje bardziej „spłaszczony” rozkład różnic wieku nowożeńców, odzwierciedlający większe zróżnicowanie wieku partnerów.

W podobny sposób działa tzw. trzecie przejście demograficzne, czyli zmiana struktury etnicznej, rasowej i wyznaniowej ludności, obserwowana w krajach dawnej Unii Europejskiej (UE-15). Badania francuskie wskazują, że w przypadku ludności rodzimej średnia różnica wieku między nowożeńcami wynosi 2,7 roku, natomiast w sytuacji zamałżpójścia kobiet innego pochodzenia — 4,4 roku, przy czym w przypadku pochodzenia algierskiego — aż 6,6 roku, zaś kobiet urodzonych w Azji — 3,7 roku (Vanderschelden, 2006). Wzrost liczby ludności o innym wzorcu kulturowym małżeństwa kobiety może zatem wpływać na zwiększenie różnic wieku nupturientów.

Wreszcie czynnikiem, który może oddziaływać zarówno na wzrost, jak i spadek różnicy wieku partnerów w momencie zawierania związku małżeńskiego jest zmiana struktury młodej ludności według wieku. W powojennej Europie dochodzenie do typowego wieku zawierania pierwszych małżeństw przez generacje wyżów i niżów demograficznych oznaczało samoistne dostosowywanie rozkładu wieku partnerów do istniejących możliwości. Przykładowo, w sytuacji silnych preferencji dotyczących wyboru nieco starszego męża, duży wybór mają kobiety urodzone kilka lat po „wysypie urodzeń” — w ich przypadku występuje duża liczba potencjalnych małżonków. Nie dość, że rodzi się nieco więcej dzieci płci męskiej, to jeszcze generacje potencjalnych oblubieńców są znacząco większe od kohorty młodszych kobiet. Z kolei kobiety urodzone kilka lat po „urodzeniowym dołku” stoją w obliczu deficytu potencjalnych małżonków, bowiem mężczyzn starszych o kilka lat jest zbyt mało, aby każda z nich mogła znaleźć małżonka zgodnie z preferencjami wieku (Le Bras, 2008). W efekcie następują zmiany o charakterze dostosowawczym, prowadzące do zmiany typowej różnicy wieku między nupturientami (przykłady z Anglii i Walii — M. Ni Bhrolchain, 2005).

Celem artykułu, jak już wspomniano, jest określenie występującego obecnie w Polsce wzorca zawierania związków małżeńskich z punktu widzenia różnic wieku między nowożeńcami. Źródłem danych (o ile nie zostanie to zaznaczone) jest baza *Demografia*, dostępna na stronie internetowej GUS², w której znaleźć można informacje w badanym tu zakresie począwszy od 2002 r. Dla okresów wcześniejszych podstawowym źródłem danych są roczniki demograficzne,

---

² <http://demografia.stat.gov.pl/BazaDemografia>.

w których zaprezentowano interesujące nas dane w tablicach krzyżowych z pięcioletnimi przedziałami wieku, co uniemożliwiło dokonanie bardziej szczegółowej analizy. Ale i baza danych *Demografia* ma ograniczenia, ponieważ wiek nowożeńców przedstawiono w tablicy krzyżowej w jednorocznych grupach wieku, z wyłączeniem osób mających co najmniej 60 lat, które podano zbiorczo. Małżeństwa takich osób stanowią jednakże niewielką część ogółu — 1,7% mężczyzn i 1% kobiet zawierających małżeństwo znajduje się w tym wieku (wykr. 1). Osoby te zostały wyeliminowane z omawianego dalej materiału statystycznego. Innym źródłem zniekształceń w bazie *Demografia* jest prezentacja wieku nowożeńców jedynie w pełnych, ukończonych latach. Tym samym w moim opracowaniu została zaniżona np. waga małżeństw w tym samym wieku, albowiem np. kobieta mająca 22 lata i 10 miesięcy i jej partner w wieku 23 lat i 1 miesiąca traktowani będą jako osoby różniące się o 1 rok, choć powinni być traktowani jako osoby w tym samym wieku.

JAKA POWINNA BYĆ RÓŻNICA WIEKU POMIĘDZY NOWOŻEŃCAMI?

Moralisci żyjący w przeszłości formułowali wiele postulatów co do optymalnej różnicy wieku pomiędzy nowożeńcami. Przykładowo, żyjący w Rosji w XVIII w. Michał Łomonosow twierdził: *panna młoda nie powinna być starsza od narzeczonego, a jeśli już, to nie więcej niż o dwa lata; narzeczonemu zaś może być starszy od panny młodej o piętnaście lat. (...) Najodpowiedniejsza jest sytuacja, kiedy mąż jest starszy od żony o 7 do 10 lat* (Rosset, 1975).

Sto lat później polski statystyk W. Załęski (1876) piętnował „małżeństwa z wiekiem niestosownym”, czyli te małżeństwa, w których mężczyzna należał do młodszej klasy wieku niż kobieta lub gdy kobieta była o 20 lat i więcej młodsza od mężczyzny. W. Załęski zaznaczał równocześnie, że w latach 1857—1872 we Lwowie małżeństwa takie stanowiły aż 21,47% nowo zawieranych związków. Jak można się zatem domyślać, preferował on małżeństwa, w których mężczyzna był o kilka lub kilkanaście lat starszy.

Dziś trudno znaleźć takie zdecydowane osądy, aczkolwiek różnice większe niż 5—7 lat nie są dobrze oceniane. Ciekawe spostrzeżenia znajdujemy w opracowaniu S. Drefahla (2010), który na podstawie badania umieralności na próbie 2 mln małżeństw w Danii stwierdził, iż w przypadku mężczyzn posiadanie młodszej partnerki zwiększa szansę na długie życie (a im żona młodsza, tym lepszy efekt). Jednakże w przypadku kobiet brak jest korzyści spodziewanych na podstawie założenia o selekcji zdrowotnej³, zaś najniższą umieralnością odznaczają się kobiety mające za mężów swoich rówieśników.

---

³ Hipoteza selekcji zdrowotnej mówi o tym, że zdobycie dużo młodszego partnera możliwe jest w sytuacji, gdy dana jednostka jest w bardzo dobrym stanie zdrowia, nieodbiegającym od zdrowia swojego młodszego partnera.

RÓŻNICA WIEKU NOWOŻEŃCÓW W PRZESZŁOŚCI

Próbując określić różnice wieku między nupturientami w przeszłości stajemy przed problemem braku wiarygodnych i szczegółowych danych o wieku osób zawierających małżeństwa. Ów brak precyzyjnej wiedzy sprawił, że — omawiając czasy odległe — możemy posługiwać się w analizie jedynie wartościami przybliżonymi.

W starożytnym Rzymie różnica wieku nowożeńców najczęściej wynosiła 7—10 lat, co wynikało przede wszystkim z bardzo wczesnego wieku wstępowania w związek małżeński dziewcząt (Suder, 2003).

We Francji badania prowadzone na generacjach urodzonych po 1826 r. wskazują, że w przypadku pierwszych małżeństw wiek XIX charakteryzował się wzrostem różnicy wieku z 2,6 roku dla osób urodzonych w latach 1826—1830 do 4,3 roku dla generacji z lat 1886—1890. W następnych rocznikach — choć występowały niewielkie fluktuacje — generalnie notowano zmniejszanie się różnicy wieku (Lévy, Sardon, 1982).

Z kolei wyniki badań dotyczące dwudziestowiecznej Anglii i Walii wskazują na fluktuacje różnic wieku małżonków. Choć przez większość minionego stulecia średnia różnica wieku mieściła się w przedziale 2—3 lata, można było znaleźć krótkie okresy, gdy znajdowała się poza tymi granicami (M. Ni Bhrolchain, 2005). W opisywanym przypadku brak jest jednoznacznych trendów, co wyjaśniane jest przede wszystkim szybkim wzrostem udziału małżeństw powtórnych w okresie powojennym.

W Polsce przedrozbiorowej różnica wieku między nowożeńcami zależała przede wszystkim od ich stanu cywilnego. W przypadku gdy związek małżeński zawierali kawaler i panna, typowa różnica wieku wynosiła 4—6 lat⁴. Jeśli na ślubnym kobiercu stawał wdowiec, różnica była jeszcze większa, zmniejszając się w sytuacji, gdy w związek małżeński wstępowała wdowa. Generalnie, w ok. 75% małżeństw mąż był starszy, w 15% starsza była żona, zaś w 10% przypadków odnotowywano taki sam wiek (Kukło, 2009).

Dla współczesnej Polski dysponujemy informacjami o medianie wieku nowożeńców (tabl. 1), której wartości odznaczały się znaczną zmiennością. Generalnie, największe różnice występowały w połowie lat 60. ub. wieku, gdy na „rynek matrymonialny” wchodziły generacje urodzone w trakcie II wojny światowej, modyfikując wzorce doboru partnerów. W 1965 r. mediana różnicy wieku wynosiła 3,7 roku, przy czym przyjęła wartość jedynie 3,3 roku w miastach i 4,2

⁴ Różnice wieku między nowożeńcami w dawnej Polsce były niekiedy bardzo znaczne, zwłaszcza gdy głównym celem małżeństwa miała być ochrona materialnych interesów rodziny. W efekcie największe różnice wieku występowały w kręgach najzamożniejszych, zwłaszcza magnackich, gdzie różnice rzędu 20—30, a nawet 40 lat nie należały do rzadkości (Kukło, 2009, s. 282). Odzwierciedlały one po części podświadome dążenie do zapewnienia potomstwa, albowiem przeprowadzone w Finlandii badania wskazują, że w wiekach XVII i XVIII największą liczbą potomków dożywających do wieku dorosłego charakteryzowali się mężczyźni poślubiający kobiety młodsze o blisko 15 lat (Biello, 2007).

roku na wsi. W całym okresie powojennym większa różnica wieku nowożeńców występowała wśród ludności wiejskiej. Następane dekady to okres powolnego wyrównywania się wieku nupturientów.

TABL. 1. RÓŻNICA MIĘDZY MEDIANĄ WIEKU NOWOŻEŃCÓW WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA W LATACH 1931/32—2009

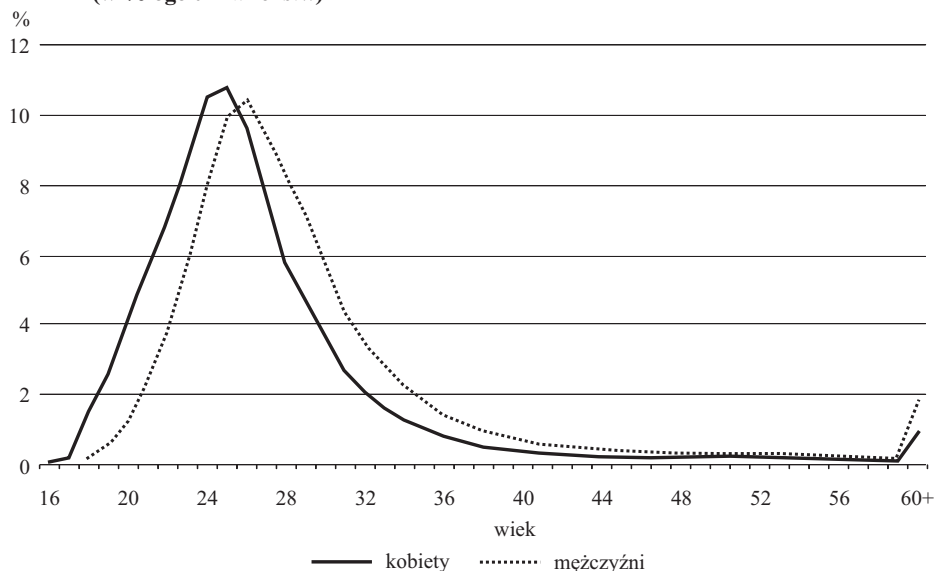
L a t a	Ogółem	Miasta	Wieś
1931/32	2,7	2,1	2,8
1950	3,0	2,7	3,2
1960	3,1	2,9	3,4
1970	2,5	2,0	2,8
1980	1,9	1,9	2,6
1990	2,0	1,8	2,4
2000	2,0	1,8	2,4
2009	2,0	1,9	2,2

Ź r ó d ł o: dla lat 1931/32—1970 — Rosset (1975), dla pozostałych lat — roczniki demograficzne.

ROZKŁAD RÓŻNIC WIEKU NOWOŻEŃCÓW WE WSPÓŁCZESNEJ POLSCE

Do kanonu wiedzy demograficznej należy stwierdzenie, że rozkłady wieku kobiet i mężczyzn wstępujących w związek małżeński różnią się między sobą, przede wszystkim przesunięciem rozkładu wieku mężczyzn w prawo w stosunku do rozkładu wieku panien młodych (wykr. 1).

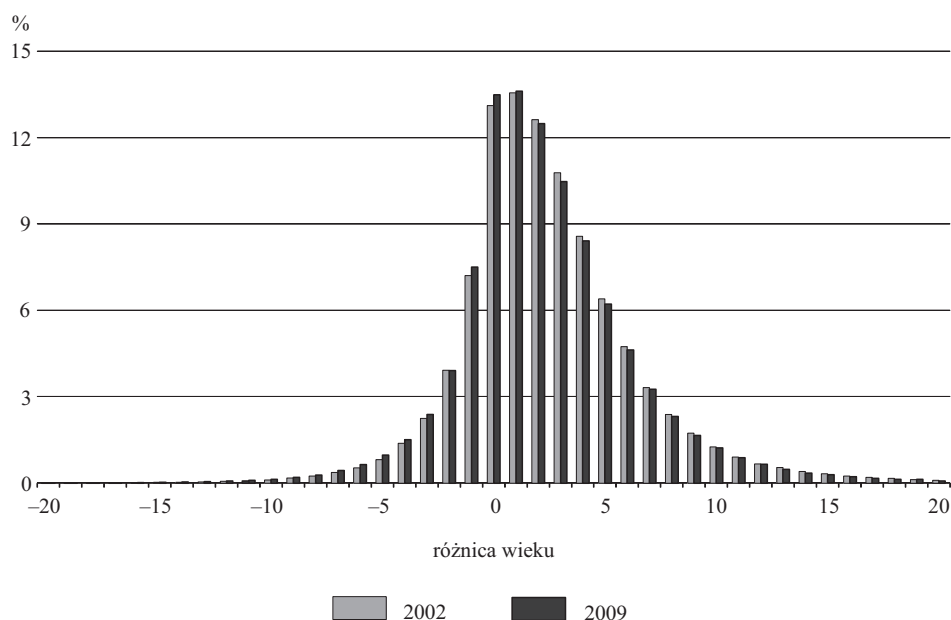
Wykr. 1. ROZKŁAD WIEKU NOWOŻEŃCÓW WEDŁUG PŁCI W 2009 R.
(w % ogółu małżeństw)

Ź r ó d ł o: opracowanie własne.

Konstatacja taka stanowi dobry punkt wyjścia do skupienia się na głównym temacie opracowania. Choć — jak wynika z wyk. 1 — średni wiek nowożeńców płci męskiej jest wyższy niż przeciętny wiek panny młodej, nie oznacza to, że związek starszego mężczyzny z młodszą partnerką to jedyny typ zawieranego małżeństwa (wykr. 2). Sytuacja odwrotna występuje jednakże zdecydowanie rzadziej, bowiem w 2009 r. w przypadku 18,4% małżeństw mąż był młodszy, a w przypadku dalszych 13,5% nupturienti byli w jednakowym wieku. Warto jednak zaznaczyć, że nieco częściej niż tę ostatnią sytuację spotkać można związki, w których mężczyzna jest starszy o rok (13,6%).

Wykr. 2. ROZKŁAD RÓŻNIC WIEKU MIĘDZY NOWOŻEŃCAMI

Źródło: opracowanie własne.

W okresie, dla którego dysponujemy dokładnymi danymi (czyli według jednorocznych grup wieku) brak było znaczących zmian rozkładu różnic wieku, co świadczy o stałości reguły doboru par matrymonialnych. Rozkład ten wyraźnie wskazywał z jednej strony na występowanie preferencji wyboru starszego męża, z drugiej strony świadczył o niewielkich wartościach tych różnic. Jeśli odrzucić 10% ogółu związków o największych różnicach *in minus* i tyle samo *in plus*, to w skład zbiorowości małżeństw o typowych różnicach wchodziły te, w których mężczyzna jest młodszy o najwyżej jeden rok, małżonkowie są rówieśnikami lub mężczyzna jest starszy, ale nie więcej niż o 7 lat. Generalnie, w 2009 r. w sytuacji,

gdy kobieta była młodsza od swego partnera, jedynie w 16,9% przypadków różnica ta wynosiła ponad 5 lat, w 3,8% małżeństw ponad 10 lat, natomiast małżeństwa, w których mąż był starszy o ponad 15 lat były rzadkością (1,1%).

Warto dodać, że w bazie *Demografia* znaleźć można przypadki różnic wieku wynoszących blisko 40 lat. Budzić to może pewną ciekawość, aczkolwiek daleko jeszcze do światowego rekordu. Najwyższa, zapewne, różnica wieku pomiędzy małżonkami odnotowana została w roku 2006 w Indonezji, kiedy to mający 105 lat Sudar Marto poślubił dwudziestodwuletnią Ely Maryulianti Rahmat⁵.

RÓŻNICA WIEKU MIĘDZY NOWOŻEŃCAMI W ZALEŻNOŚCI OD WIEKU MĘŻA/ŻONY

Niezwykłe interesujące jest określenie różnic w rozkładach wieku wybieranych partnerów w zależności od ich wieku i płci. Na wykresach przedstawiono rozkłady dotyczące nowożeńców płci żeńskiej w wieku 20—40 lat i mężczyzn w wieku 20—45 lat (wykr. 3 i 4). Ograniczenia te wynikają z konieczności wzięcia pod uwagę wystarczająco dużej liczby zawieranych małżeństw.

Niezależnie od płci nupturientów zauważyć można jedną zasadę — z im wyższym wiekiem mamy do czynienia w momencie ożenku/zamążpójścia, tym rozkład wieku partnerów jest bardziej spłaszczony. Powyższą prawidłowość zaobserwowano już w badaniach dotyczących małżeństw zawieranych we Lwowie na przełomie wieków XIX i XX (Wnęk i in., 2006).

Główną przyczyną tej zasady jest wyższa wśród starszych nowożeńców częstość wstępowania w powtórne związki małżeńskie. Dostępne polskie dane nie pozwalają na dokonanie szczegółowych analiz tego zagadnienia, jednak badania prowadzone w innych krajach europejskich (np. w W. Brytanii — Wilson, Smallwood, 2008) dostarczają jednoznacznych wskazówek.

Podkreślić jednak należy, że niezależnie od wieku partnerów dominują nowo zawierane związki, w których żona jest młodsza od swego męża. Warto zauważyć, że w przypadku kobiet w wieku powyżej 30. roku życia zwiększa się frakcja małżeństw, w których to partnerka jest starsza (tabl. 2).

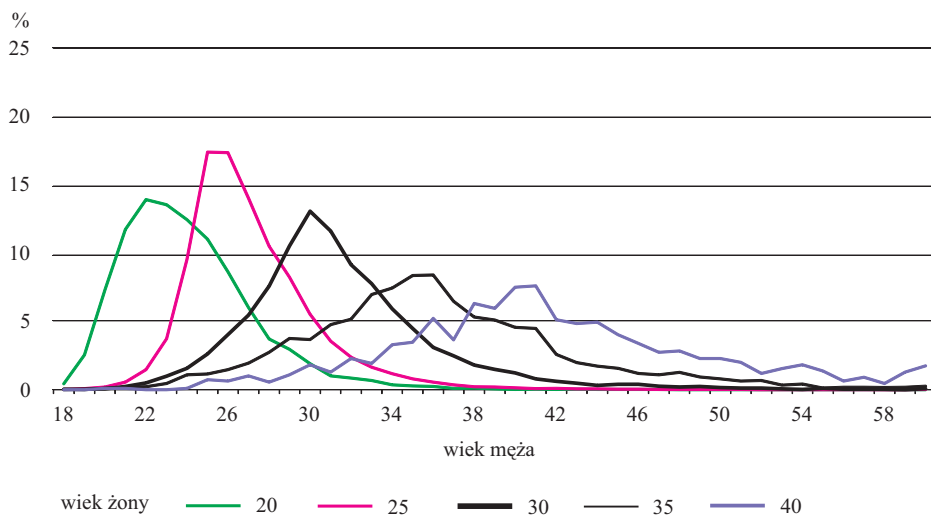
**TABL. 2. ODSETEK ZWIĄZKÓW, W KTÓRYCH NOWOŻEŃCIEC JEST STARSZY
LUB MŁODSZY OD SWEGO PARTNERA WEDŁUG WIEKU I PŁCI W 2009 R.**

Wiek nowożeńców	Mężczyzna		Kobieta	
	starszy	młodszy	starsza	młodsza
20 lat	43,4	31,8	3,0	89,7
25	58,6	22,5	15,6	67,1
30	78,4	13,4	33,6	53,4
35	83,1	11,8	41,1	50,6
40	82,5	12,8	39,5	53,0
45 lat	78,7	17,9	x	x

Źródło: opracowanie własne.

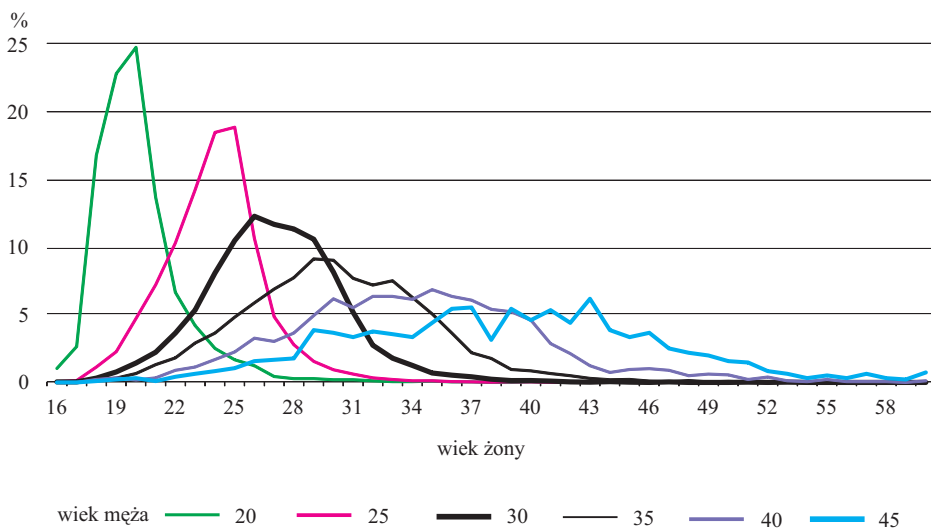
⁵ <http://worldrec.info/2006/11/17/possibly-the-worlds-greatest-age-difference-in-marriage>.

Wykr. 3. ROZKŁAD WIEKU POŚLUBIANYCH MĘŻCZYZN W ZALEŻNOŚCI OD WIEKU ŻON W 2009 R.

Źródło: opracowanie własne.

Wykr. 4. ROZKŁAD WIEKU POŚLUBIANYCH Kobiet W ZALEŻNOŚCI OD WIEKU MĘŻÓW W 2009 R.

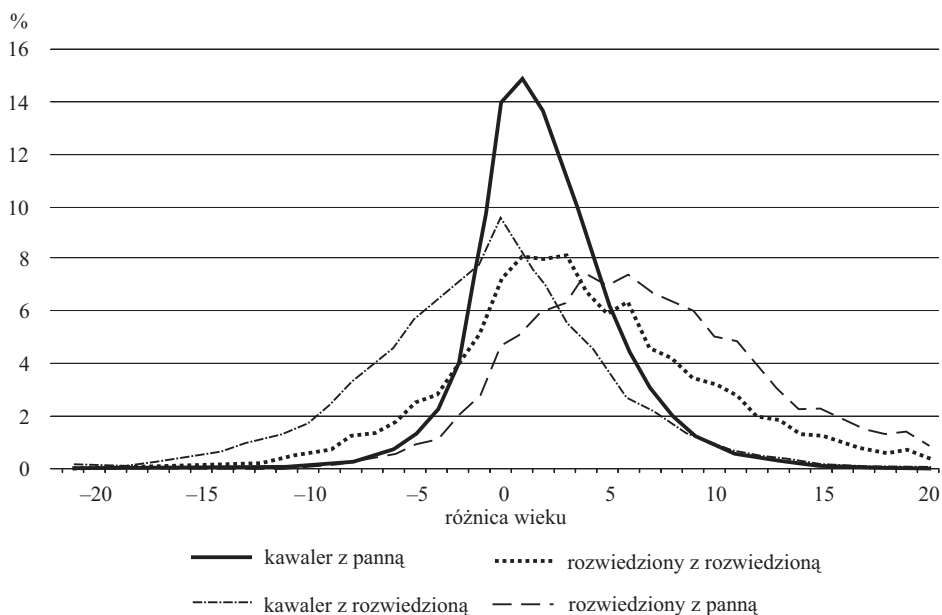
Źródło: opracowanie własne.

POPZREDNI STAN CYWILNY A RÓŻNICA WIEKU NOWOŻEŃCÓW

Stan cywilny również determinuje wzorec wyboru partnera matrymonialnego. Panuje zasada, że w przypadku osób z wcześniejszymi doświadczeniami małżeńskimi obserwuje się większe zróżnicowanie wieku partnera ożenku/zamążpójścia. Poniekąd dzieje się tak wskutek zdecydowanie wyższego wieku, w jakim osoby rozwiedzione i owdowiałe stają ponownie na ślubnym kobiercu. Wspomniana reguła występuje również w Polsce (wykr. 5).

Wykr. 5. ROZKŁAD RÓŻNIC WIEKU NOWOŻEŃCÓW W ZALEŻNOŚCI OD STANU CYWILNEGO W 2009 R.

Źródło: opracowanie własne.

Powtórne związki małżeńskie charakteryzują się nie tylko większą rozpiętością wartości różnic wieku między nupturientami, ale i odmienną ich dominantą. W związku tworzonym przez kawalerów i panny najczęściej występuje sytuacja, gdy mężczyzna jest starszy o 1 rok (14,9% małżeństw tego typu), następnie gdy są rówieśnikami (13,9%) i gdy mężczyzna jest starszy o dwa lata (13,6%). Małżeństwa kawalerów i kobiet rozwiedzionych skupiają przeważnie rówieśników (9,5%) lub osoby różniące się wiekiem o 1 rok (starszy mężczyzna — 8,1% lub kobieta — 7,9%). Z kolei gdy mówimy o związkach panien z rozwiedzionymi

partnerami najczęściej mężczyzna jest starszy o 4 lata albo 6 lat (po 7,4%), w następnej kolejności — o 5 lat (7%). W sytuacji gdy oboje nupturienti mają za sobą doświadczenie rozwodu, dominują przypadki, w których partner płci męskiej jest starszy o 3 lata (8,1%), 1 rok lub 2 lata (po 8%).

Warto zwrócić uwagę na specyfikę małżeństw powtórnych, w których tylko jedna strona ma za sobą doświadczenia małżeńskie. W tym przypadku obserwujemy największe odstępstwa od wzorca różnic wieku typowego dla małżeństw panien z kawalerami, aczkolwiek są one różnokierunkowe. Występuje tu prawidłowość, że różnica wieku jest na korzyść nowożeńca, który wstępuje w kolejny związek. W rezultacie rozkład różnic wieku w przypadku związków kawalerów i rozwódek jest przesunięty na lewo w stosunku do rozkładu związków kawalerów i panien, zaś rozkład odnoszący się do małżeństw panien z rozwiedzionymi mężczyznami — na prawo⁶. Sytuacja będzie odwrotna, jeśli różnicę wieku ustalimy w stosunku do wieku kobiety według stanu cywilnego.

Powyższe spostrzeżenia są zgodne z wynikami badań przeprowadzonych w innych krajach (Wilson, Smallwood, 2008).

RÓŻNICA WIEKU NUPTURIENTÓW W PRZEKROJU MIASTA/WIEŚ

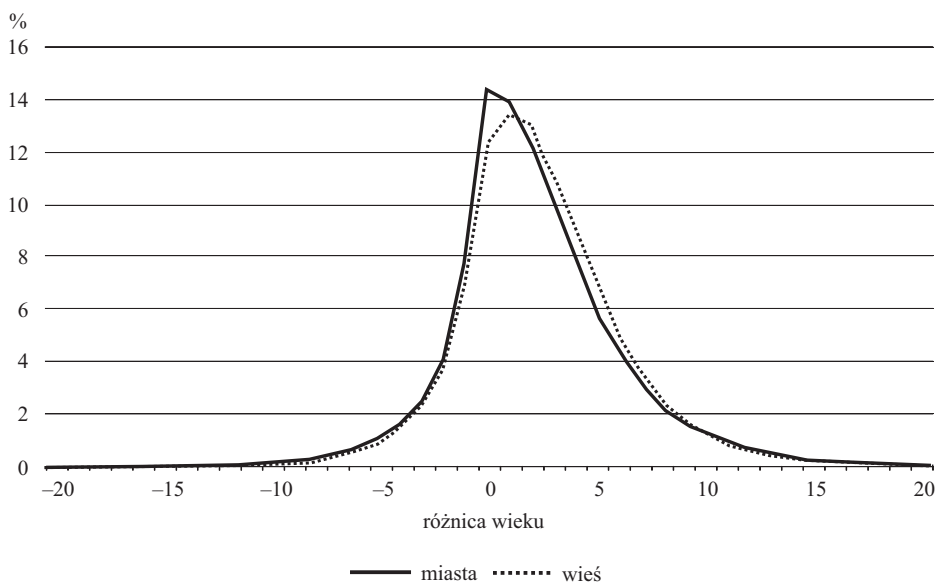
Ludności wsi przypisywany jest większy tradycjonalizm zachowań w sferze matrymonialnej i prokreacyjnej, przejawiający się przede wszystkim niższą skłonnością do wybierania alternatywnych form życia małżeńsko-rodzinnego. Z punktu widzenia tematyki niniejszego artykułu większe przywiązanie do tradycyjnych zachowań demograficznych prowadzi do trudności z formułowaniem reguł dotyczących różnic wieku między nowożeńcami. Z jednej strony powinniśmy mieć do czynienia z większymi preferencjami co do wyższego wieku mężczyzn w związkach. Z drugiej, ludność wiejska charakteryzuje się zdecydowanie niższym odsetkiem małżeństw powtórnych, w przypadku których występuje większe zróżnicowanie wieku nowożeńców i częściej mężczyzna przewyższa wiekiem swoją partnerkę.

Analiza danych dotyczących 2009 r. wskazuje, że pierwszy z wymienionych czynników dominuje, w efekcie czego wśród par wiejskich wyższy udział mają takie, w których mężczyzna jest starszy (wykr. 6, tabl. 3).

---

⁶ Na stan cywilny dodatkowo oddziałuje posiadanie potomstwa na wychowaniu przez osoby rozwiedzione i owidowiałe. Ze względu na brak odpowiednich danych w bazie *Demografia*, przywołam tutaj ustalenia pochodzące z Francji, według których posiadanie dzieci na wychowaniu ma wpływ na omawiane różnice wieku nupturientów w zależności od płci rodzica sprawującego nad nimi stałą opiekę. Matki wybierają starszych od siebie partnerów, z kolei żeniący się ojcowie zdecydowanie częściej trafiają na kobiety o wieku zbliżonym do swojego lub nawet od siebie starsze niż ich odpowiednicy bez dzieci (Vanderschelden, 2006).

Wykr. 6. ROZKŁAD RÓŻNIC WIEKU NOWOŻEŃCÓW WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA W 2009 R.

Źródło: opracowanie własne.

TABL. 3. PROCENTOWY ROZKŁAD MAŁŻEŃSTW WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKANIA I RÓŻNICY WIEKU NOWOŻEŃCÓW

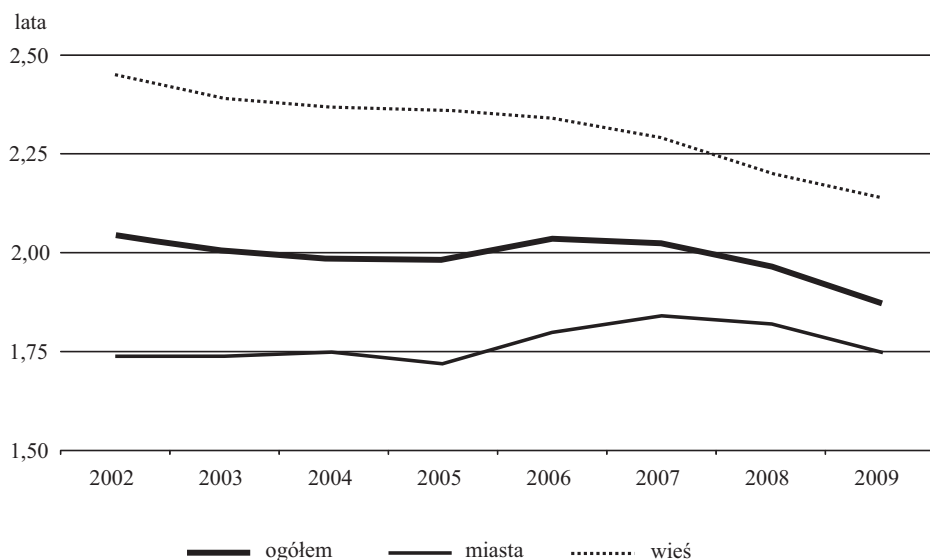
Miejsce zamieszkania	Żona starsza		Małżonkowie w równym wieku	Mąż starszy	
	o 6 lat i więcej	o 1—5 lat		o 1—5 lat	o 6 lat i więcej
Miasta	2,4	17,1	13,3	49,8	17,5
Wieś	1,8	15,3	11,9	53,6	17,4

Źródło: opracowanie własne.

Podstawowa różnica pomiędzy wzorcami zawierania małżeństw przez mieszkańców miast i wsi polega na preferowaniu przez wiejską zbiorowość związków, w których mężczyzna jest o kilka lat starszy od kobiety. Sytuacja ta prowadzi do większej średniej różnicy pomiędzy wiekiem nowożeńców na wsi, aczkolwiek należy zaznaczyć, że w ostatnich latach jesteśmy świadkami zmniejszania się owej rozbieżności. Aby wyeliminować w analizie wpływ odmiennego tempa zmian udziału małżeństw powtórnych, ograniczmy się w tym miejscu jedynie do małżeństw kawalerów i panien (wykr. 7).

Zmniejszanie się rozbieżności pomiędzy wzorcami zawierania pierwszych małżeństw obserwowanymi w miastach i na wsi wynika przede wszystkim z obniżenia się różnicy wieku wśród wiejskich nowożeńców o 0,3 roku w latach 2002—2009. Jest to zapewne rezultat dłuższego przebywania młodzieży wiejskiej w systemie szkolnym, a pośrednio skutek ujednolicania się wzorców zachowań demograficznych ludności w miastach i na wsi.

Wykr. 7. RÓŻNICA WIEKU NOWOŻEŃCÓW ZAWIERAJĄCYCH PIERWSZE MAŁŻEŃSTWA WEDŁUG MIEJSCA ZAMIESZKIWANIA

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowanie

Duże różnice wieku pomiędzy małżonkami są łatwo zauważalne i wzbudzają kontrowersje. Sam wychowywałem się w rodzinie, gdzie w dwóch pokoleniach występowały duże różnice — moja babka ze strony matki była starsza od swego męża o 12 lat, zaś jej córka, a moja matka, była młodsza od swego małżonka o 17 lat (w obu przypadkach były to pierwsze związki dla obu stron). Tak duże różnice należą obecnie do rzadkości — dominują zdecydowanie niewielkie, kilkuletnie różnice wieku. Podkreślić przy tym należy, że choć najchętniej mówi się o różnicy pomiędzy wartościami median wieku kobiet i mężczyzn, w rzeczywistości najczęstsze rozbieżności są znacznie mniejsze, bowiem dominują różnice między przyszłymi współmałżonkami rzędu 0—2 lata.

Nadchodzące lata będą w Polsce okresem ścierania się dwóch przeciwnie działających czynników, oddziałujących na kształtowanie się różnic wieku nowożeńców. Z jednej strony, wydłużający się okres skolaryzacji będzie je zmniejszać, z drugiej zaś, rekordowo wysoka w ostatnich kilku latach liczba rozwodów prędzej czy później wpłynie na wzrost odsetka małżeństw powtórnych, a zatem związków, w których występuje mniejsza jednorodność wieku nowożeńców. W efekcie nie należy oczekiwać występowania większych zmian rozkładów różnic wieku nupturientów.

LITERATURA

- Biello D. (2007), *What is the best age difference for husband and wife?*, „Scientific American”
- Drefahl S. (2010), *How does the age gap between partners affect their survival?*, „Demography”, vol. 47, No. 2
- Kuklo C. (2009), *Demografia Rzeczypospolitej przedrozbiorowej*, Wyd. DiG, Warszawa
- Le Bras H. (2008), *The nature of demography*, Princeton University Press, Princeton-Oxford
- Lévy M. L., Sardon J.-P. (1982), *Les écarts d'âge entre époux*, „Population et Sociétés”, No. 162
- M. Ni Bhrolchain (2005), *The age differences at marriage in England and Wales: a century of patterns and trends*, „Population Trends”, No. 120
- Rosset E. (1975), *Demografia Polski*, t. II, *Reprodukcja ludności*, PWN, Warszawa
- Suder W. (2003), *Census populi. Demografia starożytnego Rzymu*, Wyd. Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław
- Vanderschelden M. (2006), *L'écart d'âge entre conjoints s'est réduit*, „Insee Premiere”, No. 1073
- Wilson B., Smallwood S. (2008), *Age differences at marriage and divorce*, „Population Trends”, No. 132
- Wnęk K., Zyblikiewicz L. A., Callahan E. (2006), *Ludność nowoczesnego Lwowa w latach 1857—1938*, Societas Vistulana, Kraków
- Załęski W. (1876), *Statystyka porównawcza Królestwa Polskiego. Ludność i stosunki ekonomiczne*, Gebethner i Wolff, Warszawa

SUMMARY

The existence of a preference as to the age of potential life partner is always known. The norm is a marriage where the man is older than his wife. The age difference is the value variable in time and space. The article focuses on the presentation of an age difference of newlyweds in Poland and its variation under the influence of marital status, age and place of the newlywed residence.

РЕЗЮМЕ

Наличие предпочтений в области возраста потенциального партнера жизни всегда являлось известным. Нормой является брак, в котором мужчина старше жены. Разница в возрасте в то время является величиной изменяющейся во времени и в пространстве. Статья посвящена презентации разницы в возрасте новобрачных в Польше, а также ее дифференциации под влиянием гражданского состояния, возраста и места проживания новобрачных.